

від занадто жвавої міміки і жестикуляції, а також від жестів і мімічних рухів, що імітують елементарні фізіологічні реакції. При цьому істотно, що одні й ті ж жести і мімічні рухи можуть мати різне значення в різних мовних культурах.

Мовний етикет встановлює правила спілкування в будь-яких, в тому числі конфліктних, ситуаціях. Ретельно розроблені ритуали звернень, прохань, відмов, вибачень мають на меті запобігти цілком можливому невдоволенню, роздратуванню, незгоді адресата. По відношенню до агресії ритуал – це зміщена дія, переорієнтація нападу, що спрямовує агресію в безпечне русло.

Важливо звернути увагу на те, що у педагогічній взаємодії мова педагога повинна бути зразковою не тільки з точки зору норм української літературної мови, а й з точки зору необхідних правил мовного етикету. Дотримання правил ввічливості, чемності дозволяє уникнути мовної агресії в процесі спілкування. Спілкування з дітьми передбачає підвищену мовну відповідальність і не допускає грубості й безтактності. Педагог «повинен бути носієм норми, зразка, повинен вміти чітко передавати інформацію у відповідній формі, вміти спонукати учня до потрібних дій, викликати у нього бажання наслідувати вчителя» [2, с. 101].

Оволодіння нормами мовного етикету – одна з найважливіших складових комунікативної компетенції педагога, оскільки вербальна агресія – досить поширене, якщо не типове, явище в сучасному педагогічному мовному середовищі. Тим часом, така агресія може мати небезпечні наслідки, тому що у дітей знижується самооцінка, виникає невпевненість в собі, з'являються спочатку страх перед конкретним учителем, а потім і перед школою взагалі, погіршується психосоматичний стан. Все це негативно відбивається на успішності конкретної дитини і навчально-виховному процесі загалом.

Список використаних джерел

1. Богдан С. К. Мовний етикет українців : традиції і сучасність : [монографія] / Світлана Калениківна Богдан / [відп. ред. Пустовіт Л. О.]. – К. : Рідна мова, 1998. – 475 с.
2. Товканець Г. В. Культура спілкування як спосіб ефективної педагогічної комунікації / Г. В. Товканець, Л. В. Лендел // Актуальні проблеми початкової освіти та інклюзивного навчання: Збірник тез III Міжнародної науково-практичної конференції (3-4 травня 2018 р., м. Львів). – Львів, 2018. – С. 100 – 102.

УДК 37.032; 811.161

ЛЕНДЕЛ Л. В.,
Колодниська ЗОШ І-ІІ ступенів Іршавського району
ГАБОВДА А. М.
Мукачівський державний університет, Україна.

МОВЛЕННЄВИЙ АСПЕКТ У ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Мовлення – це своєрідна форма пізнання людиною предметів і явищ дійсності і засіб спілкування людей між собою [1]. Мовлення є формою опосередкованого пізнання дійсності, її відображенням за допомогою рідної мови. Можна сказати, що мова – це загальне, а мовлення – індивідуальне користування мовою. Тому мовлення бідніше за мову, але водночас і багатше за неї. Адже людина в своїй

практиці спілкування звичайно використовує лише незначну частину того словника і тих різноманітних граматичних структур, які становлять багатство її рідної мови. Водночас мовлення багатше за мову, бо людина, говорячи про щось, передає і своє ставлення до того, про що вона говорить, і до того, з ким говорить. Її мовлення набуває інтонаційної виразності, змінюється ритм, темп, характер. Тому людина в спілкуванні з іншими людьми може сказати більше, ніж означають ті слова, які вона вжила (*підтекст мовлення*). Але для того, щоб людина могла досить точно і тонко передавати свої думки іншій людині, причому так, щоб впливати на неї, щоб її правильно зрозуміли, вона повинна дуже добре володіти рідною й іноземною мовою.

Розвиток мовлення в дитини – це процес оволодіння рідною й іноземною мовами, умінням користуватися ними як засобом пізнання навколишнього світу, засвоєння досвіду, набутого людством, як засобом пізнання самої себе і саморегуляції, як засобом спілкування і взаємодії людей [2, с.18]. Мовлення має дві взаємозв'язані функції: воно є засобом спілкування (*комунікативна* функція) і засобом позначення (*знакова*, функція). Якби слово не мало пізнавальної функції, його б не могли зрозуміти інші люди, тобто мовлення втратило б свою комунікативну функцію, перестало б бути мовленням.

Загальномовленнєві вміння, які чітко окреслені в Програмі для 1 – 4 класів, передбачають формування культури мовлення і слухання. До провідних серед них варто віднести: вміння слухати, відповідати, запитувати, міркувати. При цьому слід відмітити, що вся система вивчення мови у 1 класі є пропедевтичним курсом до вивчення частин мови у 2 – 4 класах. Вміти слухати – означає одночасно розуміти і запам'ятовувати інформацію, визначати головне і другорядне, мати своє ставлення до прослуханого. Таке вміння тісно пов'язане з умінням відповідати на запитання вчителя (однокласника, тексту) [3]. Уміння міркувати – це вміння пов'язувати між собою різні знання, щоб у кінцевому рахунку переказати текст, змінивши особу, від якої ведеться розповідь; скласти задачу, обернену даній; змінити умову задачі, залишивши запитання; на встановлення закономірностей (продовжити ряд чисел, заповнити квадрати та ін.); визначення причинності описаних подій; висловлення своїх міркувань щодо прочитаного («Що вас здивувало у цьому творі?», «Про що дізналися вперше?», «Коли найбільше хвилювалися?», «Чому так називається твір?» та ін.); складання задач за загальними характеристиками даних («Складіть задачу, коли відомі відстань і швидкість»), за виразом, за поданим запитанням; добір слів, близьких (протилежний) за значенням; відгадування загадок, ребусів, кросвордів.

Відповідно до вимог програми в учнів початкових класів мають сформуватися деякі уявлення про мову і мовлення: 1) мова є найважливішим засобом спілкування між людьми; 2) найважливішими одиницями мови є звуки, слова, сполучення слів, речення, текст; кожна з них має своє призначення: із звуків утворюються слова, із слів – словосполучення і речення, із речень – зв'язні висловлювання; 3) мова пов'язана з мисленням (за допомогою речень висловлюються думки); 4) українська мова – мова українського народу; 5) знання з мови застосовуються у практичному мовленні; щоб оволодіти мовленням, потрібно знати слова і вміти поєднувати їх; 6)

є дві форми мовлення – усна й писемна; 7) усне мовлення має допоміжні засоби вираження: інтонацію, міміку, жести; своєрідними допоміжними засобами спілкування є зорові умовні знаки і звукові сигнали [3].

У початкових класах дітям прищеплюється любов до рідного слова, до мови батьків, до рідного краю, Батьківщини. Діти мають усвідомити, що українська мова є мовою українського народу, що обов'язком кожного українця є знання й збагачення її. Показуючи, як люди користуються мовою, слід цілеспрямовано вводити термін «мовлення», розуміючи його як процес спілкування за допомогою мови, здійснюваний мовцем. Для того щоб висловлювати свої думки і почуття, людина використовує слова, поєднує їх між собою, утворюючи речення, а поєднанням речень будує зв'язні висловлювання (текст). Учні мають навчитися чітко вимовляти слова, виділяти більшою силою голосу ті частини речення, які є відповіддю на поставлене питання, тобто слова, які в даній ситуації мовлення є найвагомішими, найпотрібнішими для висловлення думки [1, с. 98].

У процесі шкільного навчання розширюються функції мовлення, яке виникає і розвивається як засіб засвоєння і передачі знань. Мовлення виявляє себе і як засіб формування особистості, самоутвердження її в колективі.

Список використаних джерел

1. Тернопільська В. І. Вплив ціннісних орієнтацій на формування соціально-комунікативної культури школярів / В. І. Тернопільська // Ціннісні орієнтації навчальної діяльності загальноосвітніх навчальних закладів у контексті сучасних вимог до освіти : наук, метод, зб. / за заг. ред.: О. А. Дубасенюк, В. І. Слінчук. – Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2008. – С. 97 – 101.
2. Слесик К. М. Формування умінь спілкування молодших школярів у позакласній навчально-виховній роботі: Дис...канд.пед.наук: 13.00.09 / К. М. Слесик. – Харків, 2002. – 256 с.
3. Українська мова. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів 1-4 класи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>, вільний.

УДК 373.3.091.33-27.22:796:004

ЛЕНДЕЛ Н.В,
ВАСИЛИНКА М.І.

Мукачівський державний університет, Україна

КОМП'ЮТЕРНІ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ ІГРИ В ПРАКТИЦІ РОБОТИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Найвагомішим чинником зміни стилю життя та інтересів людини сьогодні стала комп'ютеризація. Крім практичного використання в роботі та побуті, спостерігається захоплення комп'ютерними іграми, що швидко поширюється, особливо серед дітей молодшого шкільного віку. У зв'язку з цим комп'ютерні ігри потрібно розглядати як своєрідний соціально-психологічний феномен, що сьогодні посідає все помітніше місце в житті кожної людини.

Роль ігор, як навчального методу, дуже велика в початковій школі. Дитина починає грати у ранньому віці, коли ще не може виконати найпростішого трудового процесу. Гра – це природний стан дитини. Вона виявляє індивідуальні

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>